

PANURUS

FUGLE OG NATUR I SØNDERJYLLAND

ORNITOLOGISK FORENING
FOR ALS OG SUNDEVED

57. ÅRGANG

2023

NR 4

INDHOLD

Nyt om silkehalen (DOF)	2
Forord	3
Formandens sidste pip	4
Bolighjælp til stor hornugle	5
Fra Spættehans til Spætteanders	6
Ny danmarksart - eremitibis	8
Side 9 fuglen	9
Nye udstoppede fugle	10
Der er bjerglærker i kopet	11
Indkaldelse til generalforsamling	13
Stormskader	14
Flere stormskader	15
Gode indsatser og gode fugle	16
Sorttemen i fremgang	18
Boganmeldelse	21
Opslagstavlen	22
Gæt'n fugl	23
Vadefugle i Haderslev dam systemet	24
Fra solæg til OAS	27
Aktiviteter i OAS	29

NYT OM SILKEHALEN (DOF)

Forsker har forsøgt at sætte formel på fugles invasioner

En invasion af silkehaler står hvert efterår højt på den ornitologiske ønskeseddel. Ny norsk forskning fortæller, hvad der kan sætte gang i invasionerne.

Invasioner af silkehaler i Danmark, kan forekomme, både når der er meget, og når der er lidt føde nordpå. Det er blandt konklusionerne fra Svein Dale, der er Professor på Norges miljø- og biovidenskabelige universitet.

Foto: Jan Skriver (*silkehale*).

www.dof.dk/om-dof/nyheder?nyhed_id=2218

Forsidebillede

Silkehale

Foto: Anders Otto Nielsen

Bagsidebillede

Vinterstemning

Foto: Per Berthing

FORORDET

Af Viggo Petersen

Kære læser, når du læser disse linjer er gættefuglen længe spist. Årsagen til det sene Panurus er, at hele redaktionen her ligget underdrejet med Corona (mande Corona!) det meste af december.

Panurus fremtid kan blive afgjort af stigende portopriser i 2024, og vil blive afgjort af den nye bestyrelse, der vælges i januar.

lige nu er det vinterfuglene der sætter dagsordenen for vi fuglekiggere. Det optræder gerne i store flokke der er til at få øje på. Vindrosler, sjaggere, sangsvaner og forskellige gæs nyder vores milde vintre.

Efter stormen har lagt sig og ændret store dele af vores natur, især strandende, bliver det spændende, at se hvordan fuglene indtager disse områder.

Vi var en tur på Mandø som kørselv-tur, hvilket belv en succes.

Stor hornuglen i Årtoft har fået bolig-hjælp med hjælp fra OAS.

En flok eremitibis tog fejl af nord og syd og var et tilløbsstykke flere steder i Sønderjylland.

En beretning fra Haderslev damsystemet og sortterner i Tøndermarsken har haft besøg af JesperTofft.

Hvordan du kommer fra solæg til OAS? Alt dette og meget mere kan du læse om i det nummer af Panurus.

Vi ses til generalforsamlingen den 24. januar, hvor vi skal tegne foreningens fremtid.

Tak til alle jer der bidraget med indhold til Panurus i 2023.

Godt nyt til alle bladets læsere.

Annonce

Redekasser & Foderhuse

Kig ind på hjemmesiden for typer og priser.

Afhent på mit værksted, eller jeg sender.

Specielle kasser fremstilles gerne efter ønske.

Hans Erik Lock, Nygade 66, 6200 Aabenraa

tlf. 7462 2203, mobil 2224 5287, mail lock1@live.dk

www.Redekassebyggeren.dk

FORMANDENS PIP

Af Kaj Abildgaard

Alting får en ende. Jeg har nu siddet i bestyrelsen for OAS i 35 år. Heraf de 27 som formand. Ved næste valg i januar 2024 har jeg valgt at stoppe.

Det har været en fornøjelig tid med mange spændende opgaver. Foreningen har i den tid udviklet sig gevaldigt. Fra 112 medlemmer til nu 273. Det skyldes ikke mindst de mange gode samarbejds partnere, som har været i bestyrelsen.

Jeg vil benytte lejligheden her til at sige tak til alle de mange medlemmer, som har været med til at gøre min tid i foreningen til en god tid.

Har du en "formand i maven" eller kender andre, som gerne vil have tjansen, så meldt dig hos en fra bestyrelsen.

Udklip fra PANURUS 2/2013

Annonce

bleshøj optik

E T A B L E R E T I 1 8 8 7

BOLIGHJÆLP TIL STOR HORNUGLE

Af Lars Møller Andersen

Så har den store hornugle i Årtoft fået 2 nye boligmuligheder. Projektet, som er finansieret af Naturstyrelsen og OAS i fællesskab, er et smuk eksempel på at samarbejde om naturpleje gavner fuglesagen. På projektdagen deltog træ-klatre Esben, Lonnie fra NTS, Klaus Dichman, Videograf Rasmus og undertegnede. Rasmus som er professionel videograf har filmet opsætningen af redeplatformene og interviewet deltagerne.

Hensigten med filmen er at vise den på en en foreningsaften en gang i det nye år.

Så venter vi bare på at ugleerne søger ny bolig.

Fra ”SPÆTTE - HANS”

til ”SPÆTTE - ANDERS”

Af Else Dupont

© Anders Nielsen www.birdwonders.com

Fotoet, er med forlov, venligst lånt af Biolog Anders Grøndal Nielsen, Birdwonders.com (C)

Endeligt oprandt dagen, hvor vi fik besøg af ”Spætte-Hans”s arvtager – Biolog Anders Grøndal Nielsen fra Aarhus.

Som vanligt på vores ’**Onsdage med OAS**’, var der mødt rigtigt mange op... endda så mange, at **ALLE** stole var optaget - så ja, Anders måtte ’stå’ op i de 40 minutter (?) han proklamerede hans snak om aftenens Sortspætter ville vare..

Efter **MERE** end 2 timer (!), måtte jeg desværre stoppe ham, så både han og hans kone kunne nå hjem til Aarhus, før midnat - inkl. de andre gæster, der også var kommet langvejs fra..

Der var rigtigt mange ret gode spørgsmål fra flere af de interesserede lyttere og alle

fik et langt og godt svar..

I flere år, har Biolog Anders Grøndahl Nielsen samarbejdet med nu afdøde Hans Christensen

(bedre kendt som ’**Spættehans**’).

Sammen observerede, tjekkede, målte, vejede, ringmærkede og registrerede de sortspætterne i hele Sønderjylland over en flerårig periode. og som de sidste, var det Anders og hans hustru, der var ved hans side, da han sov ind 2. Marts i 2021. Han efterlod et enormt, stort arkivmateriale kun til Anders, som han vidste ville være seriøs og god til at overtage og videreføre det arbejde, han nu ikke længere kunne klare selv..

På medlemsmødet onsdag den 15. november fortalte Anders en masse herlige

anekdoter fra hans tid med ringmærkninger med '**Spættehans**' – han beskrev levende om selve ringmærkningsprocessen - som i øvrigt kun udføres på ungerne – både de vellykkede '**fangster**' af sortspætter og de få '**ikke så vellykkede**', hvor det eksempelvis, var en Grønspætte el. lign. der røg i nettet etc..etc..

Anders fortalte også om de mange, lange og besværlige forberedelser, der altid var - fra flere timer til flere dage (!) – **før** man kunne håbe på lidt held med Sortspætten. De kunne starte flere dage før med at rive og feje alt det omkringliggende løv væk fra de områder de ville betræde. De måtte IKKE lave nogen form for lyd, når de listede sig frem. I frost og snevej, ja, så var det af med skoene og så liste videre på bare tæer... !

Vi fik også fine forklaringer om de meget små GPS-sendere de havde anvendt i en GPS-undersøgelse af de sønderjyske sortspætter. Det var interessant at følge hvilke nøjagtige '**vaneflyvninger**' de foretog. Om deres ret 'faste' ruter skyldes søgning efter mad (myrer etc.) støj el.lign., det ved man endnu ikke.

Beskrivelserne af den nok så vanskelige kunst det er, at fotografere Sortspætter var IKKE mindre underholdende – tvært imod.. Udstyret med lange stænger, stiger og stativer, samt klatreudstyr til de omkringliggende træer, afslørede tydeligt, hvorfor de fleste fotos der findes af Sortspætter, er taget på lang afstand imod Sortspætternes '**huller**' ned til deres reder. De er m e g e t vanskelige at '**fange**' på et foto under flyvning.

Vi lærte / hørte også om alle de ret så mange, mange forskellige kald Sortspætterne anvendte – kald, når advarede, var angste, kaldte, ankom etc. etc. – en halv snes forskellige kald eller mere var det vist der blev nævnt..

og **JA**, der var ret stor enighed om, at dette var endnu en vellykket "**Onsdag med OAS**"

– En aften, hvor jeg lige nåede at døbe Anders til vores nye "**Spætte-Anders**", en titel han ydmygt takkede mig for og i en mail til mig skrev: "**PS. Jeg er meget beæret over at blive kaldt Spætte-Anders.**"...

Når en fuglekiggerkvinde kigger fugle, kan det hænde hun ingen fugle ser ej heller kende så drejer hun og ser at manden der med kikkert heller ingen ser De vender blikket mod hinanden.....og ler

Af Susanne Geil

NY DANMARKSART - EREMITIBIS

Af Kaj Abildgaard

Den 3. nov. kom nyheden. Gerda Bladt havde observeret en eremitibis ved Lydersholm, som ligger ikke langt fra grænsen mod Tyskland.

Dagen efter blev der indberettet hele 21 fra samme sted. 5 fløj videre til Højer Kog, hvor de blev set i en uges tid. 10 fløj til Rømø, hvor de opholdt sig i mindst 2 uger. Enkelte blev set ved Bork og andre steder i Midtjylland. 1 nåede også til Skagen. 5-6 stykker slog sig ned i det sydlige Sverige.

Fuglen vejer ca. 1,2 kg og er 70 til 80 cm stor med et vingefang på 125 til 135 cm. Den lever af animalsk føde som krybdyr, insekter, orme, snegle og lignende. Arten hørte oprindeligt til i Centraleuropa indtil 1600-tallet, hvor den uddøde på grund af jagt.

I dag er der cirka 1.000 eremitibisser tilbage, og 95 procent af den oprindelige bestand lever i det sydlige Marokko.

Den sjældne fugl kommer fra Syd- og Mellem Europa. Den overlevede kun på grund af et intensivt bevaringsprogram foretaget af zoologiske haver eller opdrætssteder bl. a. i Østrig.

Efterhånden mente man, at nogle burde være frie fugle. 32 blev sluppet løs. Man satsede på, at de skulle flyve til Italien ved frigivelsen. Det var fuglene absolut ikke enige i. En del fløj nordpå.

Inden afrejsen blev fuglene ringmærkede og en del fik GPS sender på, så man kunne følge deres rute.

Arten hører til gruppen ibiser. I Danmark er den eneste af denne ark skestorken.

I foråret 2022 fik vi også besøg af en fremmed ibisart. Det var den gang sort ibis.

Eremitibis
Foto: Tim Lassen

BIÆDEREN

Af Klaus Bo Jensen

SIDE 9 FUG LEN

ER DU EN "FLOTTENHEIMER"?

Ja...da...Jeg bringer da noget farveglæde med mig rundt i landskadet.

Det skal ikke være så k e d e l i g t.....

DU ER EN SJÆLDEN FUGL.....

Ja – egentlig. Jeg var begyndt at komme i jeres nærområde en del år, men så kom det "kolde forår" sammen med min ankomst. Så trak jeg mig tilbage til det "varmere" Central-europa.

FÅR VI SÅ EN NY CHANCE:?

Kommer tid - kommer råd.....Det kan da godt være, men så skal klima-krisen da vist vise sig fra en "varmere" side hos jer.

DU ER PÅ EN NOGET "HÅRD" KOST:

Kan siges. Bier og "humle-basser" er da ikke det nemmeste.....Men med lidt snilde og hovedrysten, kan man godt få skilt "skidt fra kanel", som man siger. Og så er det nogle gode "protein-bomber". "Biæderens dobbelt-whopper", om jeg så må sige.....

DU ELSKER SANDBANKER:

Ja da. Her kan man få lov til at "grave lidt dybt i tilværelsen", og efterlade sig et "1 meters spor ind i klinten". Her er man så fri for rovfugle, mårhund og nærgående fotografer.....

VORES FÆLLES FREMTID:

Jamen så skal I da se af få nogle aflæggere af "Råbjerg mile" i jeres område. Gør I det lettere for mig, vil jeg også vise min gavmildhed med at etablere mig i noget "ørken-område" tæt på jer.....

ET SIDSTE RÅD TIL OS:

Hold jer til "sand"-heden, stop med alle "bi"-jobs og lad være med at drikke "humle"-bajere. Så skal jeg nok indfinde mig.....

NYE Udstoppede Fugle

af Kaj Abildgaard

I sidste nummer af Panurus efterlyste jeg flere udstoppede fugle til vores samling på Kasernen. Knap nok var nummeret udkommet, før jeg havde Henrik Popp-Madsen i telefonen.

Jeg har en samling, som jeg gerne vil donere til OAS, meddelte han.

Det var lige det, vi var ude efter, så med

det samme fik jeg ham guidet op i forningslokalet med samlingen.

11 nye udstoppede blev det til.

Vi takker mange gange for den fine donation.

Her ses Henrik med sin samling.

Annonce

Outdoor i Centrum
www.outdooricentrum.dk

"DER ER BJERGLÆRKER I SKOPET"

Af Susanne Geil og Steen Andersen

Indtryk fra turen til Mandø 21/10 2023

Da OAS indbød til efterårstur til Mandø, satte vi straks kryds i kalenderen. Vi havde sidst været på Mandø for ca. 30 år siden, og når vi ovenikøbet kunne se frem til en

skopet". Vi fik hurtigt fundet de andre og nåede også lige at få set bjerglærkerne. Efter at Ole havde givet en kort introduktion til turen, kørte vores bilkortege ud på den 6 km lange Låningsvej, der på dette tidspunkt lå omgivet af vidtstrakte vader. Med de tilladte 25 km i timen kan turen til Mandø gøres på ca. 15 min. - for os tog det to timer! For det vrimglede med fugle - snart på den ene side af vejen, snart på den anden. Ustandseligt måtte der gøres holdt for at kigge nærmere på og fotografere de mange forskellige arter: pibeand, bramgås, knortegås, strandhjejle, stenvender, strandskade, klyde, alm. ryle, rødben, islandsk ryle, storsporve, dobbelt bekkasin og lille kobbersneppe for blot at nævne nogle. En mindre flok af de kridhvide sølvhejrer gav et ekstra pift til det i forvejen maleriske syn. For to ikke særligt fuglekyndige var det en stor oplevelse at

Stenvender
Foto: Henrik Henriksen

god fugleoplevelse, var der ikke noget at betænke sig på. Men da datoen nærmede sig, og vejrudsigten blev mere og mere skummel med forhøjede vandstande på over 2 meter, tænkte vi, at turen desværre nok måtte aflyses. Men mens der var 2 m vand for meget omkring Als, manglede de samme 2 m omkring Mandø! Så vi kunne helt uden fare for både bil og mennesker begive os af sted mod Vadehavet som passagerer i Jettes og Lars Peters bil. Turen begyndte allerede lidt før vi kom til Vester Vedsted og Låningsvejen, for i et kort opkald for at få bekræftet mødestedet lød det fra vores lokale guide, Ole Thorup: "Der er bjerglærker i

Fortsættes på næste side

Vores guide, Ole Thorup, fortæller
Foto: Henrik Henriksen

Strandhjejle
Foto: Henrik Henriksen

se mange af de arter, vi kun kendte fra bøgerne og nettet - for ikke at tale om de arter, vi slet ikke vidste eksisterede. Her var det en kæmpe fordel at være omgivet af de mange kyndige OAS-medlemmer, der beredvilligt delte ud af deres viden. En anden stor fordel for et par serie 5 ornitologer var det også, at fuglene på vaden som regel bevæger sig i et adstadigt tempo, så de er til at fastholde i kikertøen!

Vel ankommet til Mandø gjorde vi det første holdt lige inden for havdiget, hvor Ole Thorup fortalte om et spændende projekt på den nordøstlige del af øen. Her er der siden 2010 - gennem handel og jordfordeling - på statens foranledning samlet et areal på ca. 50 ha, hvor vandstanden er hævet samtidig med, at området er gjort jagt- og delvis græsningsfrit. Herved er der skabt et langt mere fugtigt og uberørt miljø, som har haft en

mærkbar positiv indflydelse på de ynglende engfugle.

Efter denne medbragte frokost blev indtaget i det fri. Herefter gik turen videre rundt på den sydvestlige del af øen. Her blev artslisten suppleret med bl. a. blå kærhøg, tårnfalk, havørn og vibe samt adskillige fuglekonger, som Klaus Bo fik lokket frem med hjælp fra appen Merlin.

Sidste punkt på programmet var den obligatoriske "debriefing", hvor der blev præsenteret ikke mindre end omkring 50 observerede arter - samt ikke at glemme: en håndfund forskellige hjemmelavede snaps.

Hjemturen over Låningsvejen gik væsentligt hurtigere end udturen, men ind imellem måtte der gøres korte ophold for lige at få de sidste fugleind-

tryk ventede den ellers varslede eftermiddagsregn med at vise sig til, vi var tilbage på det jyske fastland.

Stor tak til turudvalget for en veltilrettelagt og helt igennem fremragende tur.

Lille kobbersneppe
Foto: Henrik Henriksen

Generalforsamling i
**Ornitologisk Forening for
Als & Sundeved**

afholdes på Kasernen i lokale 3.45
onsdag den 24. januar 2024 kl. 19.00

DAGSORDEN:

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning om foreningens virksomhed i det forløbne år.
3. Fremlæggelse af revideret regnskab.
4. Fastsættelse af kontingent.
5. Valg af medlemmer til bestyrelsen i henhold til foreningens love afsnit 5. (+ evt. suppleanter)
På valg er Kaj Abildgaard og Gabor Graehn (Ønsker ej genvalg) samt Orla Jessen (villig til genvalg)
6. Valg af 2 revisorer til revision af regnskabet.
7. Indkomne forslag. (se nedenfor)
Forslag om ændring af antal revisorer
Ændring af sidste frist for indkomne forslag
8. Eventuelt.

Forslag fra medlemmer til punkt 7 må, for at kunne behandles på generalforsamlingen, være formanden i hænde senest 30/11-23.

Forslag til ændring af vedtægter.

Der er fremkommet ønske om ændring af vores vedtægter.

1: "Valg af 2 revisorer."

De fleste af foreningerne af vores størrelse har i princippet nok i 1 revisor.

Forslaget går ud på at punkt 6 i dagsordenen ændres til:

"Valg af én revisor samt én revisorsuppleant til revision af regnskabet"

Modtaget fra Klaus Bo Jensen jan. 2022

2: Forslag til ændring af vedtægter pkt. 7

Pkt. 7 ændres til:

**Forslag til pkt. 7 må, for at kunne behandles på generalforsamlingen ,
være næstformanden i hænde senest den 20. november.**

Begrundelse:

Dagsorden udsendes med Panurus, der udkommer primo december

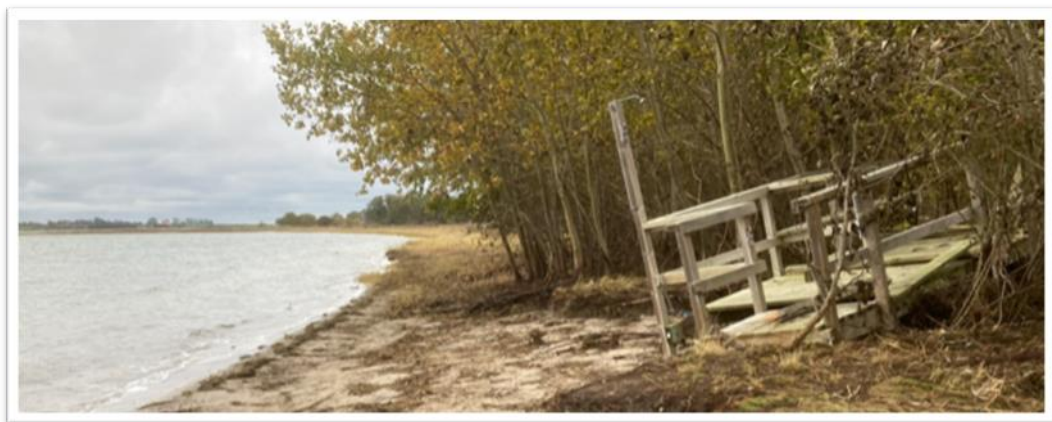
Modtaget fra Kaj Abildgaard nov. 2023

STORMSKADER

Af Lars Peter Hansen

Stormskader på populære OAS tur destinationer

Her et billede fra stien ud mod Trillen

- og her ud mod Arnkilsøre - præcis hvor isfluglen tidligere yngede i skrænten .

Turudvalget og guiderne må gøre ekstra research forud for næste sæsons planlægning som følge af de ændrede stjforløb.

FLERE STORMSKADER

Af Henrik Henriksen

FUGLETÅRNET VED FREDSMAJ

er blevet omgivet af aflejret sand, og det har set bedre dage. Der er kommet så meget sand ind i Fredsmaj, at obs mulighederne er blevet bedre. Nu kan man sidde på en sandstrand og se fugle inde i søen. Til gengæld er det blevet særdeles

udfordrende af gå på ydersiden af Fredsmaj.

(Platformen genopføres samme sted i flg. Naturstyrelsen, red.)

GODE INDSATSER OG GODE FUGLE

Af Klaus Bo Jensen

tekst og foto

Jeg er OAS'er helt ind til "lykkebenet"! Også DOF'er, men OAS er nu alligevel mit "hjertebarn".

Derfor bliver jeg også glad, når nogle af vores medlemmer gør en ekstra indsats – for fuglene og for OAS.

Det være sig som turguide, deltager på stande ved naturarrangementer, punkttællinger, NOVANA-tællinger, engfugle-projekt, skallesluger-tællinger osv.

Det er dejligt at se de forskellige ekstra indsatsområder fra vores medlemmers side, udover den helt almindelige fugletur i felten.

Derfor fik jeg lyst til at skrive denne særlige "KKK-klumme", hvor jeg vil fremhæve nogle af vores medlemmer med "Jensens sædvanlige glimt i øjet". Mange glemt – og enkelte fremhævet!

Lars Møller Andersen: Efter vores OAS-tur til Årtoft Plantage i 2022 er han da gået helt "Årtoft-amok". Cirka 50 besøg i 2022/23 er det blevet til, med stor fokus på stor hornugle, sortspætter og vendehals. Han finder og følger "alle" yngleparrene derude. Han har sågar taget "fredagsfri" fra arbejdet for at forfølge fuglearbejdet, som altså også lige indbefatter overvågning af sortspætter i Kollund skov, Kelstrup Plantage, Bommerlund Plantage, Hostrup skov og Årtoft Plantage m.m. (Stakkels kone og det selvstændige job).

Lars Peter Hansen og Henrik Henriksen: Vores 2 "science-orienterede" medlemmer gør et bravt feltarbejde med bl.a. Engfugle-projektet (klart flest dækkede lokaliteter – og nu inkl. drone og ro-

båd). De er også helt "pjattede" med at opsætte dyrt indkøbt lytteudstyr til optagelse af fuglestemmerne derude i skovene. Det giver sådan nogle interessante sonogrammer til elskelig granskning af de to.

Kaj Abildgaard: Vi ser ham ikke altid så tit til vores ture, men han har altså også travlt med at køre haveaffald ud til Glansager. Men han er meget aktiv indenfor alle de kommunale råd og naturforeninger, og er vist også en ivrig debattør. Han gør stadig et stort arbejde indenfor foreningen. Er også Novana-tæller og "stand-up" på vores stande.

Hanne og Jens Eriksen: Utrættelige foredragsholdere med indslag fra hele kloden. Nu også som turguider..... og selvfølgelig de fantastiske fotografier bag den årlige fuglekalender fra det ganskedanske-land + deres matrikel.

Preben Jensen: Habil kasserer igennem mange år, men nu mest kendt for hans indsats som "Ørne-

ansvarlig" for først de sønderjyske havørne, og nu også for hele landet. Vores 2 havørnepar i Sønderborg kommune passer han også nidkært på.

Dette var bare lige en hyldest til 7 af vores medlemmer. I er sikkert mange skuffede derude over mit valg. Men tro mig – jeg er også skuffet over at jeg "helt har glemt mig selv". Ha-ha.

Slut på GODE INDSATSER. Nu til GODE FUGLE.

Med GODE FUGLE mener jeg de spændende fugle, som vores medlemmer opdager derude i felten. Den der fantastiske fugl, der lige pludselig bliver opdaget ved godt feltarbejde. Man opsøger fuglen derude, eller også er man bare heldig derhjemme på matriklen. Følgende 5 skal da lige have lidt "kredit"..... og jeg har sikkert glemt rigtig mange andre. Jeg undskylder herfor.

Anders Otto Nielsen: Lille skrigeørn, sort glente (begge matrikel arter)

Lars Peter Hansen: Odinshane (Dynt strandmose), vandstær (Aadsbøl)

Svend Anker Schwabs: Hærfugl (matrikel, Nørresø og Sølsted mose)

Kim Hagen Andersen: Stylteløber, hvidskægget terne, sort ibis, steppehøg (Torup made)

Henrik Henriksen: Pirol (Skeldekobbelskov. Under kontrol af skallesluger kasser)

SORTTERNEN I FORTSAT FREMGANG I TØNDERMARSKEN

Af Jesper Tofft

foto: Jesper Tofft

Som det nok er mange bekendt, har sortterner været udsat for stor tilbagegang i Danmark og det øvrige Vesteuropa siden 1960'erne. De sidste ca. 20 år har den lille danske ynglebestand dog stabiliseret sig på 60-80 par, men det dækker over tilbagegang i Nord- og Vestjylland, mens der er fremgang i den sønderjyske grænseegn.

Efter årtusindskiftet har arten faktisk kun ynglet i 3 områder i Jylland. I Vejlerne i

standen end det naturlige redeggrundlag, som er på tuer, slamflader eller "øer" af flydende plantemateriale. Mange undersøgelser bekræfter, at ynglesuccesen i form af flere flyvefærdige unger pr. par pr. år er højere ved brug af de kunstige redeflader end i "naturreder". Dette projekt er fortsat siden, og støttes nu også af Tønder Kommune, Naturstyrelsen, WWF Verdensnaturfonden og det tyske Landesamt für Umwelt.

Voksen sortterne overvåger og guider svømmende unge hen til en åkande.

Nordjylland, området Husby Sø og Vest Stadil Fjord i Vestjylland, og i det dansk-tyske grænseområde mellem Rudbøl og Hasberg Sø.

Kunstige redeflader, som flyder på vandet

Nationalpark Vadehavet og Ravnhøj Consult gik med støtte fra 15. Juni Fonden i 2015 i gang med et projekt for om muligt at fremme ynglesuccesen for sortterner i området. Men inspiration fra Tyskland og Holland fik vi fremstillet kunstige redeflader, som flyder på vandet, og som dermed har lettere ved at klare svingninger i vand-

Så det er et redskab, man kan tage i brug ved sådanne sjældne fugle for at hjælpe dem til en højere ynglesucces. For det er netop manglende ynglesucces, manglende reproduktion i bestanden, som er grund til tilbagegangen. Denne art er meget mere bundet til fødeegnen end andre ternere, som f.eks. hav- og dværg-

ternere, der som voksne kan slå sig ned og yngle langt fra fødestedet. Men sortterner er meget hjemstavnsbundet, og derfor er det langt mest egne unger fra en lokal be-

Sortterne på kunstig redeflade

Giuke og Jesper udlægger flåder

stand, der som ca. 3-årige vender tilbage for selv at yngle.

Tre kolonier i Danmark

Bestanden er i Vejlerne går hele tiden tilbage fordi de ikke får unger nok til at erstatte antallet af gamle fugle, som falder fra. Det samme gælder den endnu mindre bestand ved Husby Sø, som nogle år også yngler ved Vest Stadil. Hvis ikke de får flere unger, vil disse to lokal-bestande sandsynligvis dø ud.

Så vidt vides har bestanden i Vejlerne kun fået unger på vingerne i 2-3 af de sidste 10 år; nu kun ca. 14 par tilbage. Stort set samme mønster tegner sig ved Husby; her er der kun 3-4 par. Men netop i 2023 har begge disse kolonier fået unger på vingerne, hvilket er meget glædeligt.

Yngleområdet i Tøndermarsken

I Tøndermarsken har fuglene i de sidste 20 år kun ynglet i Magisterkogen og ved Hasberg Sø, mens de tidligere også havde små kolonier i vandhuller og grøfter i Ny og Gammel Frederikskog. Både Magisterkogen med Rudbøl

Sø og Hasberg Sø ligger lige på den dansk-tyske grænse. Så selv om rederne i de fleste år ligger på dansk side, er der reelt tale om en fælles dansk-tysk bestand, da fuglene i stort omfang søger føde i den tyske del af Hasberg Sø m.v. og i de tyske dele af Rudbøl Sø og Magisterkogen samt i et par andre søer syd for grænsen.

De fleste år er der to kolonier i Magisterkogen og en eller to ved Hasberg. I etablerings- og rugetiden i maj og begyndelsen af juni opholder ynglefuglene sig mest ret tæt

på kolonierne, mens de senere, når der er større unger i rederne, flyver op til 4 km værk for at søge føde, se kort herunder. Det gælder f.eks. Bremsbøl Sø i øst og den syd for Rudbøl beliggende sø, Hülltoter Tief. Det er især småfisk, som fuglene flyver langt efter. Ternerne søger dog også føde i mange mindre kanaler og vandhuller udenfor digerne, f.eks. i Møgeltønder Kog nord for Magisterkogen.

I de fleste år sker ankomsten fra vinterkvarteret i Vestafrika fra de sidste dage i april til ca. 20. maj. I 2023 nåede en stor del af bestanden dog noget senere frem. De første par begynder rugning midt i maj,

Fortsættes på næste side

Rugende sortterne på naturrede

og om alt går vel, kan de første flyvende unger ses omkring d. 26.-28. juni. Men nogle par kommer senere i gang, og andre, som måtte have mistet første ægkuld, kan lægge nye kuld så sent om i anden halvdel af juni. Unger fra disse sene kuld er først flyvefærdige omkring den første august.

Få dage efter at ungerne kan flyve, forlader de sammen med deres forældre selve ynglekolonierne, og opholder sig i andre dele af området, især ved Rudbøl Sø, men også ved Ubjerg Nørresø, i et par uger før de trækker sydpå igen. Det betyder med den skitserede tidsplan, at de første unger og forældre samt par, som har opgivet, allerede trækker bort medio juli, og kun opholder sig 2-2½ måned her i landet. I anden halvdel af juli er der kun de voksne fugle tilbage i området, hvis unger endnu ikke er selvstændige.

Sorterner lægger næsten altid 3 æg i første kuld og 2-3 æg ved omlagte kuld. Så 3 flyvefærdige unger pr. par er det maksimale vi kan opleve. Tyske og hollandske beregninger viser, at der skal ca. 0,8 unge pr. par pr. år for at bestandens størrelse holdes vedlige, og at en produktion over dette niveau kan betyde fremgang. Det stemmer godt overens med vores resultater fra Tøndermarsken, hvor bestanden er gået frem med 5-10 par pr. år siden 2018, hvor ungeproduktionen har været 1,0 – 1,3 unge pr. par/år.

I 2022 var der en bestand på 60 par som fik op mod 80 unger på vingerne. I 2023 var der ca. 65 par, som fik ca. 75 unger på vingerne. Således en lidt mindre værdi i 2023, som især skyldes at op mod 15 reder med æg og små unger i Magisterkogen blev ødelagt ved stormen d. 5. juli. Ellers kunne ungetallet have ligget helt oppe over 90 unger.

Mht. til prædation er det svært at sige noget konkret om det. Der er næppe tvivl om at der sker prædation i alle kolonier, da unger forsvinder uden at vi tror at det skyldes dårligt vejr eller fødemangel. Det er dog mest efter klækning, at det er et problem, da næsten alle ægkuld klækkes. Især i den ene koloni i Magisterkogen er der nogle år rigtigt meget prædation. Her fik 13 par tilsammen kun 5-6 unger på vingerne i 2022. En del tyder på, at gedden er den væsentligste prædator, som tager ungerne når de forlader reden og svømmer rundt.

Men samlet set går det godt, og vi forventer yderligere fremgang i de kommende år baseret på den gode ungeproduktion siden 2018.

Der skabes i disse år også nye fourageringsområder for sortterne i området. Ved Rosenkrantz Syd for Rudbøl har Stiftung Naturschutz Schleswig-Holstein opkøbt et større areal og anlagt en del småvandhuller samt brede grøfter. På en danske side er et nyt projekt syd for Ubjerg Kirke sat i gang i 2023 og afsluttes i 2024. Her skabes der med finansiering fra MF Jepsen Nature Conservation Foundation og Tønder Kommune et naturområde på knap 12 ha. Der anlægges 4 småsøer og en større sø foruden at der afbrydes dræn og grøfter for at hæve vandstanden, så engene bliver vådere. Området skal afgræsses fremover. Det kan måske også blive en kommende ynglelokalitet for sortterne her.

Tre unger på kunstig redellåde

BOGANMELDELSE

AF LARS PETER HANSEN

Absint – historien om en blåmejsje.
 Niklas Rådström. Illustrator Catharina
 Günter-Rådström. 128 sider.
 ISBN 978-87-7151-879-5.
 Pris 248 kr.

Panurus' boganmeldelser er sædvanligvis af
 faglitteratur. Denne skønlitterære bog fortjener
 undtagelsesvis at blive anmeldt for Panurus'
 læsere.

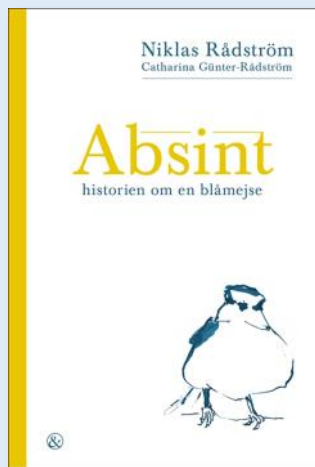
Bogen er en elegant skønlitterær måde at nær-
 me sig ornitologien via en blåmejsjeunge op-
 vækst i forfatterens hjem og sommerhus, efter
 den blev fundet hjælpeløs af hustruen under et
 træ. På en finurlig og filosofisk måde iagttager
 forfatteren "Absint"s gradvise udvikling i løbet
 af en sommer fra en hjælpeløs dunklump til en
 voksen fugl med en nuanceret sang. I virke-
 ligheden en fortælling om flere store naturople-
 velser. Med flere morsomme referencer til
 blandt andre Linné (svensk botaniker, læge og
 zoolog), Messiaen (fransk komponist: *Le Ré-
 veil des Oiseaux (Fuglenes opvågner)*) og
 Edward Grey (eng. udenrigsminister og forfat-

ter til *The
 Charm of
 Birds*) kommer
 man vidt om-
 kring.

Absint, selvføl-
 gelig kaldt så-
 dan på grund
 af dens fjer-
 dragts farve, er
 historien om at
 møde en fjeret
 vejviser til en
 verden af abso-
 lut nærvær.

Det lille uafhængige forlag **Jensen & Dalgaard**
 skriver på deres hjemmeside: *lidt bedre bøger
 til dig og dem du holder af.*

*Bogen anbefales hermed til både ornitologer
 og ikke-ornitologer – eventuelt som (jule)gave
 til personer med begyndende interesse for
 vores hobby.*

Annonce

SIB®
BYGGERI
 www.sib.dk

**Din professionelle
 byggepartner**

MIT GAMLE TELESKOP ØNSKES SOLGT.

Kowa TSN 663

inkl. 20-60x zoom og taske.

Købt feb. 2017 for kr.10.060.
Set i dag til kr.6.200 (uden stativ)

Stativet er Manfrotto
inkl. hoved og plade.
290 cm. Pæn stand.

Sælges for højeste bud over kr.5.000.

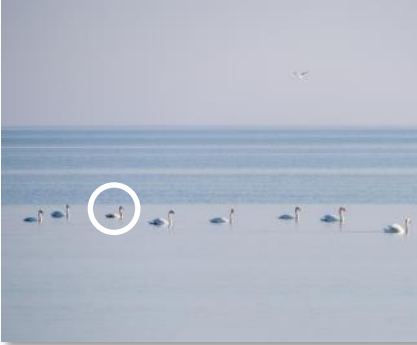
Kaj Abildgaard
Mobil 30 20 84 56

GÆT'N FUGL

Løsning på GÆT'N FUGL i Panurus nummer 2023 - 3:

Sangsvanen yngler i skovmoser og lavvandede søer i et stort område fra Island, Norge, Sverige, Finland og i et bredt bælte gennem

Rusland og Sibirien til Stillehavskysten. Sangsvanen har ekspanderet sydpå til Skåne og yngler nu også helt op til den tyske grænse. I Danmark er arten genindvandret i 2002, og en mindre ynglebestand har nu etableret sig i Himmerland med ca. 10 – 12 par årligt og god ynglesucces. Herudover yngler arten regelmæssigt i Bølling Sø ved Silkeborg. Der har herudover et par gange været et ynglepar i Vendsyssel og et enkelt yngleforsøg på Sjælland. Der er i de senere år observeret et øget antal oversomrende, ikke-ynglende fugle over

hele landet, dog med hovedvægt i Nordjylland, hvor især Lille Vildmose har huset lidt større flokke.

Danmark er sammen med Tyskland det vigtigste overvintringsområde for arten i Europa. Desuden overvintrer sangsvanen i stort tal i Storbritannien og Irland, men den iagttages i de fleste europæiske lande om vinteren bortset fra Spanien, Portugal og Italien. Herhjemme optræder der flest sangsvaner i milde vintre, mens de trækker videre sydpå i hårde vintre. De fleste sangsvaner ses i det nordlige Jylland samt på Sydsjælland og Lolland-Falster.

GÆT'N NY FUGL

**FUGLENE SES OVERALT
I DENNE TID, HELE ELLER DELVIS**

VADEFUGLE I HADERSLEV DAM SYSTEMET

Af Jesper Tofft

Store ændringer hos vandfugle i Haderslev Dam-systemet i løbet af 30 år

I midten af 1990'erne udførte Knud Fredsøe med supplerende hjælp fra mig nogle meget grundige registreringer af vandfugle i Haderslev Dam-systemet. Der

blev bl.a. lavet en meget detaljeret rapport til det tidligere Sønderjyllands Amt, som var vandmyndighed før kommunalreformen i 2007. Knud Fredsøe og jeg gav en mere summarisk oversigt i artiklen "Natur og fugleliv i Haderslevdalen" i Panurus 1996, nr. 2, s. 4-10.

I de sidste par år er jeg begyndt at kigge på forholdene i området igen – nu næsten 30 år efter. Det er tanken indenfor de næste år at gentage optællinger af ynglende vandfugle for at se på hvilken udvikling der er sket siden dengang, dvs. over ca. 30 år. Dertil et blik på træk- og vintergæsterne, hvor der også er sket ændringer.

Men allerede nu er der grundlag for at videreformidle nogle overordnede tendenser, som i hvert fald for nogle arters vedkommende også kan ses på andre lokaliteter i Sønderjylland - samt faktisk også i andre jyske regioner og i Slesvig-Holsten.

Tendenser – ynglefugle i tilbagegang

Mest markant er tilbagegang for ynglende blishøne og toppet lappedykker.

Vi ser overalt i landsdelen, at **blishøne** går

markant tilbage og nærmest forsvinder som ynglefugl fra de større søer, og nu mest findes ynglende ved mindre søer og vandhuller. Ser vi på Haderslev Dam-systemet, er der de sidste 3 ynglesæsoner (2021-2023) ikke set et eneste par blishøns med unger ved Haderslev Dam, Hin-

Ø i Hindemadsøen, hvor der yngler klyder, fjordtemer, knopsvane og grågæs. Oktober 2023

demadsøen, Tørning Møllesø og Pamhule Sø, og kun ganske få ved Stevning Dam og Ejsbøl Sø. Det står i stærk kontrast til en samlet bestand i området i 1995, hvilket også inkluderer de mindre vandhuller, på ca. 160 par, heraf de 65-75 par (mindst 52 par med unger) optalt i selve Haderslev Dam. Ejsbøl Sø indgår dog ikke i 1995-materialet, da den ellers udtørrede sø ikke var gendannet på dette tidspunkt. Først i vinteren 1999/2000 blev Ejsbøl Sø genskabt.

Man kan dog stadig se blishøns i de større søer, men det er oversømmende og ikke ynglende blishøns, sandsynligvis et-årige

fugle. I 2023 sås således 2-300 oversvømmende i Ejsbøl Sø samt helt små tal af oversvømmende i Haderslev Dam og Hindem

Vestlig ende af Hindemadede-søen med Tørring Å midt i billedet

made-søen.

Tendensen med at blishøne forsvinder som ynglefugl fra de større søer ses overalt i landsdelen – men også tydeligt i Slesvig-Holsten. Der vides desværre ikke meget konkret om baggrunden, men det kan dreje sig om fødeuddet samt prædation, måske også klimaændringer. Det er dog tankevækkende, at denne tilbagegang sker samtidig med at både mårhund og odder er blevet almindeligt udbredte. Fra bl.a. Slesvig-Holsten nævnes mink, som en væsentlig trussel for flere vandfuglearter. Jeg har selv set mink flere gange ved både Hindemadede, Tørring Mølle og Stevning Dam, men ikke siden vinteren 2021/22.

Toppet lappedykker er endnu til stede i yngletiden ved alle større søer i området, dog ikke i Pamhule Sø. Yngleaktiviteten er dog meget lav, og ynglesucces er de sidste par år kun set i meget begrænset omfang – med få succesfulde kuld ved Stevning Dam og Ejsbøl Sø. I sommeren 2023 sås 3 reder med rugende fugle ved Hindemadede søen og en enkelt rede i Stevning Dam. Alle blev dog oversvømmet inden klækning af unger ved højvande i juli pga. megen nedbør. De 3 reder ved Hinde-

made var alle anlagt på bredden af øer, dvs. faktisk på land, og ikke som svømmende rede af plantemateriale. I selve Haderslev Dam blev der set 2 rugende og et par med nyklækkede unger, men ikke en eneste stor unge. I juli-august lå der en spredt flok på op til 60 fugle midt på søen, men ingen unger sås.

Også den aktuelle status for denne art står i stærk kontrast til 1995, hvor den samlede bestand blev vurderet til 110-115 par, heraf 95 optalt i selve Haderslev Dam, hvor 77 par fik tilsammen 152 unger!

Ligesom hos blishøne ved vi ikke noget konkret om grunden til den generelle tilbagegang og den manglende ynglesucces.

DOF-Sønderjyllands undersøgelse af ynglende toppet lappedykker i hele landsdelen i 2021-22 viste samme mønster. Se www.dof-syd.dk/nyheder?nyhed=toppet-lappedykker-i-sonderjylland-2021-2022.

Troldanden blev i 1995 vurderet til en ynglebestand på 30-35 par, heraf langt de fleste i den dengang nydannede Hindemadede-sø. Men det er en kendt sag, at flere vandfuglearter, herunder troldand, kan yngle i store tal ved helt nye søer, for siden at forsvinde helt eller finde et lavere niveau. Jeg vurderer, at der i disse år yngler 4-6 par troldænder i Haderslev Dam og Hindemadede tilsammen.

Vibener er angivet til hele 10-20 par ved Hindemadede i 1994-95, i dag yngler den slet ikke mere ved søen, men ses nærmest fast som rastende udenfor yngletiden.

En sidste art med markant tilbagegang siden 1990'erne, som skal nævnes i denne foreløbige opgørelse, er **bjergvipstjerten**. I 1995 yngledes den ved alle bække i Haderslev Dam-systemet med stærkt fald på vandet, og den samlede bestand lå på 12 par. I de sidste par år har denne art så vidt

Fortsættes på næste side

vides kun ynglet med et enkelt sikkert par ved Christiandal vandkraftværk, men andre par kan måske være at finde spredt ude i de små vandløb i skovene.

Tendenser – ynglefugle i fremgang samt nye arter i området

Blandt ynglende arter med fremgang må især nævnes **grågås**. Her blev der i 1996 optalt 37 par, mens vi nu finder et sted mellem 100 og 200 par, måske endda flere endnu. Samtidig ses også store flokke af ikke-ynglende fugle om sommeren med op til 1500-2000 ved Hindemadde og flere hundrede i Damparken ved Haderslev.

Hættemågen har ynglet på Mågeøen i Haderslev Dam i umindelige tider, vi har offentliggjorte tal fra 1960'erne. I 1990'erne blev der vurderet en bestand på 8-900 par. De sidste par år har tallet derimod ligget på 3.000-5.000 par.

Blandt ynglende vandfugle, eller vandtilknyttede arter, som er indvandret siden 1990'erne, kan nævnes **klyde** og **havørn**.

Tendenser – træk – og vintergæster

Her er det foreløbige billede mindre klart end for ynglefuglene. Bortset fra overnattende sang- og pibesvaner, er der ikke foretaget nye systematiske tællinger, som dækker alle vandområder. Som bekendt kan antallet af vintergæster svinge meget fra år til år, bl.a. pga. forskelle i vintrenes strenghed, herunder isdække. Generelt viser undersøgelser at flere arter har forrykket deres overvintningsområder længere mod øst i Østersøen pga. mildere vintré.

Generelt, og vurderet over flere år, ser det ud til at følgende arter er blevet mere fåtallige som vintergæster i Haderslevdalen: Krikand, taffeland, stor skallesluger. Især for de to sidste bør det hænge sammen

med forskydning af vinterkvarterer længere mod øst, og dermed tættere på yngleområderne.

Følgende er blevet mere talrige: skarv, sølvhejre, grågås, canadagås, knarand, pibeand, sangsvane, pibesvane.

De stigende forekomster af disse må dels ses som et udtryk for generel fremgang som vintergæster, og til dels indvandring som ynglefugle. Mht. sang- og pibesvane var disse stort set ikke kendte som rastende træk- og vintergæster i området i 1990'erne. Det har siden ændret sig markant. Nu ses regelmæssigt flere hundrede overnattende sangsvaner vinteren igennem i både Stevning Dam og Hindemadde-søen. I en kortere periode ved efterårstrækket fra slutningen af november til begyndelsen af december er der de senere år set op til 900 overnattende af både pibe- og sang-

Stevning Dam

svaner ved Stevning Dam (max. 1700 svaner talt på én gang her). For især den på europæisk plan fåtallige pibesvane giver det Stevning Dam en stor og vigtig betydning for arten.

Jeg håber at kunne levere noget mere materiale indenfor de kommende år, så vi kan se den mere præcise udvikling for vandfuglene i området over de 30 år, der snart er gået siden midten af 1990'erne.

FRA SOLÆG TIL OAS

Af Erik Røj Jørgensen

Pensionsalderen nærmer sig...

Så sad vi ved bordet, klar til solæg og andet godt fra det sønderjyske madbord. Det var på Klægagergaard ved Ballum, det var vinter, der var Generalforsamling i DOF Sønderjylland. Året er 2023. Det var min første Generalforsamling efter mange års "fuglepause". Pensionsalderen nærmer sig så småt, og planen er at genoptage engagementet, som det var i teenageårene. Jeg er i god tid, men hvor jeg glæder mig.

Ved min side sidder en interesseret herre. Han ved noget om de lokale fuglesteder, kan jeg mærke. Snakken går, om havørne, isfugle, maden, snapsen og de lokale, især folk fra Als og Sundeved, et område, jeg egentlig ikke har tilknytning til, ud over et par årlige udflugter til Sønderborg og Vemmingbund. Og det er selvom, jeg har boet i Rødekro i 30 år. I de år har jeg arbejdsmæssigt rejst i store dele af verden. Spørg mig gerne om gaderne i Shanghai, Nagoya eller Berlin, men ikke om vejen til Kær Vestermark, Hostrup Krat og andre lokale steder. Jeg kender dem næppe, eller rettere sagt, jeg kendte dem ikke, indtil sol-æggene kom på bordet, denne kolde vinterdag på Klægagergaard.

Bonjour á OAS

Det var Formanden for OAS, jeg sad ved siden af. Under hovedretten overførte jeg 150 kr til hans mobilpay, og wupti, jeg var nu medlem af OAS, altså "*dem med PANURUS*", som min fugleven fra teenageårene siger. Jeg har godt nok brugt mange penge de sidste 30 år i Rødekro og omegn, men ærligt talt, den overførsel til Formanden denne kolde vinterdag er nok den, der har givet størst værdi af dem alle hos mig, altså set ud fra en cost/benefit betragtning.

De seneste 5 år er jeg gået til fransk undervisning på AOF og det var efterhånden

blevet lidt pebret, så nu så jeg muligheden for "karriere-skift" i fritiden. Nu har jeg været OAS-medlem et år og allerede glemt en del af det franske, men det betyder ikke noget. Vil du høre mere om mine OAS-observationer, altså de bløde af slagsen, og min refleksion, så læs bare videre.

Hvad er koden?

Rundt 260 medlemmer i en ornitologisk forening, for et mindre – men naturligvis betydningsfuldt - hjørne af det sydøstlige Danmark. 20-30 deltagere, når der er arrangementer, og det er der jævnligt. Foredrag med kompetente fagspecialister, f.eks. fra Aarhus Universitet, fugleture i lokalområdet, sit eget lokale på Sønderborg Gamle Kaserne, med kaffe på kanden 2 gange om ugen. Jamen, hvad er koden til, at folk bakker om sådan en forening. Jeg tror, jeg har fundet den.

For det første – "keep it simple..."

"Keep it simple". En lille folder om arrangementerne et par gange om året, en kort mail få dage før hvert arrangement, kun med relevant information. En simpel hjemmeside, uden brug af koder, man alligevel ikke kan huske. Lokalet på kaserne er i fin stand, renoveret, nydelig, rent og pænt. Her er, hvad der skal bruges, de udstoppede fugle og de gamle, til dels antikvariske fuglebøger skaber hygge og en stemning af nostalgi. Alt overflødigt er skåret væk, dog med undtagelse af en snaps som afslutning på de fleste af turene. Den snaps sætter ligesom rammen og standarden på en fugletur og er en god anledning til at få en snak, inden vi kører hjem. Det er så enkelt og simpelt at være medlem.

For det andet – anonymiteten

Alle vi, som mødes, er lige, uanset køn, alder, uddannelse, bopæl o. lign. Vi har ingen uniform på, jeg ved knap nok hvad

deltagerne hedder, hvor de bor og hvilken baggrund, hver især har. Det er også ligegyldigt, det er nemlig pointen. Det er så befriende i en ellers travl hverdag at være i et forum, hvor vi, der fortsat er på arbejdsmarkedet, bare kan være, være sig selv, være helt uafhængig af arbejdsmarkedets organisationer og relationer. Her skal ikke præsteres, medmindre man nok er i bestyrelsen, turleder eller foredragsholder. Recepten på præstationsangst og stress kunne måske være et medlemskab af OAS. Her skal du bare være, nyde samværet med andre, med en fælles interesse. Måske er det anonymiteten, som virker dragende. Det er helt bevidst, at jeg har udeladt personnavne, også mit eget, i denne artikel. Ok, jeg ved, bestyrelsen og de lokale i Sønderborg kender hinanden bedre, men alligevel.

For det tredje – vidensdeling med respekt

At være på en OAS-tur eller til et foredrag på kasernen, det er bare vidensdeling. Respektfuld og anerkendende formidling, nærmest undervisning, er følelsen, jeg har. Intet spørgsmål er upassende, intet svar har endnu været upassende. Jeg mærker, der er mange kompetencer at trække på, hver især har sine stærke sider, ja ligefrem sine "egne" biotoper og arter. Den faglige nysgerrighed er omdrejningspunktet.

Og så er det da fornøjeligt, at selvom jeg nærmer mig pensionsalderen, så kan jeg blive "kaldt på" i rummet som en af de unge, som forventes at vide noget om IT, når skærmen ikke lige vil virke til et foredrag på kasernen. Normalt er det mig, som hidkalder andre og yngre til den slags... Den dag blev jeg 10 år yngre på et splitsekund. Og så alligevel. Jeg har også bemærket, at nogle af de ældre har så mange apps på sin mobil, til at genkende fuglestemmer, arter, svampe og meget andet, at selv mine yngste sønner ville blive misundelig. Digitalisering har intet med alder at gøre, se bare ind i OAS.

Hver eneste gang jeg har deltaget i et

OAS-arrangement, kører jeg hjem mere viden, end da jeg kom. Jeg håber sandelig, at jeg også selv har bidraget til at andre har fået mere viden. Der skal være balance i samværet. Det er da motiverende at afgive og modtage ny viden, som kan skabe oplevelser, både for andre og for en selv.

I bund og grund er det sociale islæt måske det vigtigste ved at deltage i et OAS-arrangement. Udveksling af observationer, tips til nye steder, selv blot få kilometer fra, hvor jeg bor. Og ja, selvom sommerferien normalt går til Læsø, minsandten om jeg så ikke møder et medlem her fra området, som også bor, tæt på hvor vi normalt bor, på samme tid, på Læsø. Tættere kommer man vel ikke på grænseoverskridende vidensdeling, om f.eks. Natravne, Traner, Tejster og andet godt, altså uden for Als og Sundeved.

Konklusionen – ét ord er sammenfattende

Den entusiasme, den passion og den nysgerrighed, som både bestyrelse og deltager udviser i dette unikke fællesskab, fortjener en anerkendelse. Jeg kom ind i foreningen udefra, geografisk set og med stort set intet kendskab til denne unikke forening, i øvrigt vistnok den eneste af slagsen i hele Danmark. Jeg oplever noget, som jeg synes fortjener andres respekt og anerkendelse. Derfor har jeg fatet tasterne og skrevet denne artikel. For at sige tak til bestyrelsen, redaktøren, turledere, turdeltagere, kasernevagter og hvem, som ellers giver samværet værdi. Jeg tror, jeg har fundet årsagen til, at OAS har kunnet eksistere siden 1950-erne. Jeg tænker, at ét ord sammenfatter det hele, nemlig begrebet "ordentlighed". OAS er indbegrebet heraf. Tak.

En nytårshilsen fra Røde kro.

AKTIVITETER JANUAR - APRIL

ØSTKYSTTUR ALS.

Søndag d. 14. januar kl. 10.00 - 12.00.

Vi finder det bedste sted at se efter vinterfugle på havet.

Vi håber på havlit, sortand, fløjlsand og nordisk lappedykker.

Mødested: P-pladsen ved campingpladsen før Kegnæs Drej.

Turleder: Kaj Abildgaard. Tlf. 30 20 84 56. [Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.](#)

ÅRTOFT PLANTAGE.

Lørdag d. 10. februar kl. 9.00 – 12.00.

Vi lytter og ser bl.a. efter sortspætte, grønspætte og lille Korsnæb.

Mødested: Tag afkørsel ved Klipleve og kør af Bjerndrupvej til rundkørslen. Drej 1. til højre og igen efter 100 meter til højre af Gammel Oksevej. Efter 2 km drej til højre af Plantagevej. Mødested 1,5 km ude. GPS: 54.95791 9.35966.

Turleder: Lars Møller Andersen. Tlf. 23 69 86 35. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

TUREN GÅR TIL HARTSØ, KEGNÆS.

Lørdag d. 9. marts kl. 10.00 - 12.30.

Der bør være mange rastende ænder, gæs og vadere.

Vi håber på trækkende rovfugle, hvis vindretningen og vejret er OK.

Mødested: P-pladsen ved stormflodssøjlen efter den tidligere Møllers Campingplads i Østerby.

Turleder: Viggo Petersen. Tlf. 51 35 13 73. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

FUGLETRÆK VED TONTOFT NAKKE.

Søndag d. 23. marts kl. 6.00 - 12.00.

Sønderjyllands bedste sted for fugletræk om foråret. Tidspunktet er især godt for et stort finketræk og musvågetræk. Sjældne fugle kan også dukke op.

Deltagere kan komme og gå indenfor den afsatte tid.

Mødested: P-pladsen for enden af Gammelskovvej. Drej til venstre i Pøl ved skiltet "traktormuseum".

Turleder: Dennis Langholz. Tlf. 27 24 49 56. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

SANDBJERG SØ.

Tirsdag d. 26. marts kl. 18.30 – 20.00.

Vi ser efter vinter- og standfugle på søen og på Allsund og vi lytter til den begyndende fuglesang.

Mødested: P-pladsen bag Sandbjerg Gods.

Turleder: Gert Fahlberg. Tlf. 26 31 10 13. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

TUR TIL MANDØ.

Lørdag d. 13. april kl. 8.30 – 16.00 +/-.

Vi gentager turen til Mandø, men nu med vægt på evt. begyndende ynglende vadere på øens nordlige del. Selvfølgelig bruger vi også god tid på Låningsvejen og obs. fra digerne.

Vi kører og samles i egne biler, og OAS betaler for kørselsudgifter til bil-køreren. (kr.300 pr. bil med 1-3 deltagere udover føreren). Bindende tilmelding senest fredag d. 5. april til Lars Møller Andersen (tlf. 23 69 86 35 eller lars.moeller.andersen@stofanet.dk) med navn, og om du vil stille din bil til rådighed for samkørsel. Turleder udvælger bil og samkører, og giver besked tilbage til alle tilmeldte inden turen.

Mødested: Kl. 8.30 i inder-gården på Sønderborg kaserne. Evt. øvrige opsamlingssteder aftales med turleder. Tidevandstabellen tilsiger, at vi kan køre på Låningsvejen fra kl. 9.30 og indtil kl. 15.30. Medbring madpakke og drikkevarer.

Turen er **KUN** for OAS-medlemmer pga. foreningstilskud.

Turleder: Lars Møller Andersen tlf. 23 69 86 35. Arr.: OAS

PANURUS

Udgives af:

Ornitologisk Forening for Als og Sundeved (OAS).

Oplag: 300 eksemplarer.

Tryk:

Langenberg Grafisk, Sønderborg

PANURUS er et medlemsblad for Ornitologisk Forening for Als og Sundeved (OAS). Bladet udkommer som udgangspunkt med 4 årlige numre.

Synspunkter, der kommer til udtryk i artikler m.m., dækker ikke nødvendigvis foreningernes holdninger. Eftertryk i uddrag er tilladt med tydelig kildeangivelse.

OAS

Kontingent: kr.150,00*
Indsættes på 1551 - 9104429
senest 31. marts

*Kan ændres i forbindelse
med generalforsamlingen*

Bladets formål er bl.a.:

- at formidle sønderjyske ornitologers naturoplevelser.
- at formidle den løbende diskussion om naturbevarelse.
- at være til gensidig inspiration.
- at formidle ornitologisk viden om primært den sønderjyske fuglefauna.

Redaktion

Viggo Petersen

Kongshoved 5

Kegnæs

6470 Sydals

5135 1373

petersenviggo@gmail.com

PRODUKTIONSPLAN FOR 2023

- **Deadline for nr. 1 er 15. februar**
- Deadline for nr. 2 er 15. maj
- Deadline for nr. 3 er 15. august
- Deadline for nr. 4 er 15. november

Artikler sendes som vedhæftet Word-fil.

Billeder og illustrationer sendes som jpg-fil/jpeg-fil eller som papirfoto /tegning til scanning (ønsker du sidstnævnte retur, bedes du notere det). Send helst ikke pdf-filer, da disse ikke umiddelbart kan redigeres.

Besøg også
www.oasweb.dk
med ture, fotos
og blog.
Her finder du også tidligere numre af PANURUS

Med 225 modtagere (heraf flere ægtepar) har PANURUS en pæn læserskare. Bladets indhold bygger på artikler og billeder, der genspejler medlemmernes oplevelser. **Vi modtager derfor gerne artikler/billeder fra dig. Disse vil blive bragt med minimal redigering.**

Redaktionen opbygger et billedarkiv om Sønderjyllands natur og fugleliv. Til dette arkiv modtager vi gerne billeder fra medlemmer fra hele landsdelen. Alle skarpe billeder har interesse og kan sendes til redaktionen. Angiv venligst oplysninger om billedet (hvem, hvad, hvor, hvornår).

Ved gengivelse i PANURUS vil fotografen altid blive krediteret.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

MacNab.eu

Nørrekobbel 7 6400 Sønderborg Tlf. 74 43 16 46

STØT VORE ANNONCØRER - DE STØTTER OS

ORNITOLOGISK FORENING FOR ALS OG SUNDEVED

Formand: Kaj Abildgaard*

Johan Skjoldborgs Vej 3
6400 Sønderborg.

Tlf.: 3020 8456

mail: kajabildgaard@stofanet.dk

www.oasweb.dk

Kontingent: kr.150,00

indsættes på 1551 - 9104429

Adresseændringer, opsigelse af medlemskab m.m. sendes til formanden

**ændres i forbindelse med generalforsamlingen*

AFSENDER: **OAS** - v/ Viggo Petersen, Kongshoved 5, 6470 Sydals

GODT NYTÅR